

Majornas läroverk

som jag minns det 1941 – 1949 och litet historia därtill

Jag var elev 1941 –49 på HAL i Majorna tog realexamen 1946 och studentexamen 1949. Dessutom var jag född i Karl Johans församling 1930 och familjen bodde då på Krukmakare gatan 1 och Amiralitetsgatan 34, alldeles i närheten av Göteborgs Västra Realskola, som namnet på skolan var sedan 1905.

Sista realexamen och därmed realskola försvann 1965. Gymnasium infördes 1938 och skolan blir ett Högre Allmänt Läroverk (HAL). Flickor tas in på gymnasiet 1942. Sista studentexamen enligt "gamla gymnasiet" sker 1968. Majornas gymnasium upphör och Majornas vuxengymnasium övertar byggnaden och lokaler 1990.

Min hustru Solveigs syster, Kerstin Olsson/Hulth), tas in på gymnasiet 1943 och tar studenten fyra år senare (Latinlinjen). Det var under min skoltid där, fast jag hade inga kontakter då med Kerstin.

Hennes klasskamrat, Camilla Odhnoff, som sedermera blev landshövding i Blekinge, berättar: *"Vi var den andra kullen flickor som började på gymnasiet på den gamla Västra realskolan, som nyss byggts på med ett gymnasium med latin och reallinje. Vi var 40 flickor och 700 pojkar i hela skolan, proportionerna var omvända i vår latinklass, 20 flickor och 4 pojkar. Lärarkåren var till övervägande del manlig och den anpassade sig snabbt till sina nya elever. Vi märkte inget av de hårdare metoder som min bror berättade om från realskolan, där flera av våra lärare också undervisade"*

HAL i Majorna

Eleven Bengt

Jag låg lågt, var en tyst och timid elev. Som en lärare sa "Gosse, gosse bli inte stins. Hur många tåg kommer då att gå fel". Eller som rektor Ideforss (min lärare i tyska i realskolan) sa vid avskedet efter studentexamen: "Även Du min Brutus".

Lärarna

Kollegiet när jag började 1941:

Rektor Ideforss (från Knut Wichman, HAL i Majorna 1862 – 1962)-
Förordnades from 1 jan 1939. Han var Fil dr. Tidigare lektor på Latinläroverket i Göteborg och rektor för Hal i Borås. Både sakligt och pedagogiskt mycket välmeriterad. Född skåning akademisk karriär i Lund. Efter doktorsgraden 1928 blev han docent i nordiska språk i Lund. När han kom till Göteborg t.f. professor i samma ämne vid Göteborgs högskola. Han dog "på sin post" mitt i en arbetsdag den 15 januari 1956. Hn var en äldre tids pliktmänniska som hann med allt från administration till uppskattad undervisning och att fösa ut de yngre eleverna på rasterna.

Skolkamrater

Klasserna var stora. Trettiofem elever i första årskullen. Det fanns flera parallellklasser också.

Klass 1:5A realskolan
Bengt första raden längst till vänster.

Klass 2:5A 1942. Bengt främsta raden, längst till vänster.

Klass 4:5A 1945. Andre till vänster i första raden är Bengt invid sitter Lennart Runmalm. Längst till höger Ralf Davidsson. Fler kända skolkamrater bland många: Jan Blomqvist bakom Ralf och bakom honom Sture Byström. Läraren, klassföreståndaren var den "snälle" Rudolf Lundin, som också hade en son som var jämnåriga med oss och gick i en parallellklass på Västra.

Nu var vi "bara" trettio elever i klassen.

Traditioner

Bokens dag

Det växte två stora träd på skolgården. Ett valnötsträd, som kunde skattas på sina nötter tills det dog under de kalla vintrarna i mitten av 1940-talet. Och så boken, se bilden ovan. Den slog ut sina blad i början av maj. Då samlades skolan kring boken och det hölls "vårtal" på förmiddagen och så det bästa att vi fick ledigt pp eftermiddagen.

Gustav Adolfsdagen

Gustav Adolfs-dagen 6 november, högtidlighållandet av Gustav II Adolfs dödsdag, har länge firats. Västra firade liksom övriga realskolor med att marschera i ett långt led med lärarna först och musik först och sist. När vi och andra skolor samlats hölls tal och sjöngs. Sedan var man ledig resten av dagen. Den som hade råd kunde inhandla GustavAdolfsbakelse för att ytterligare fira dagen.

Här ett äldre foto av en GustavAdolfsmarsch, som just anlant till Gustav Adolfs torg där ju Hans Majestät, Göteborgs grundare, stod stat.

Gustav Adolfsdagen firas 6 november 1927

Nu för tiden kanske man firar mest med en bakelse. Bakelsen skapades 1909 av konditorn Carl Bräutigam på konditoriet Bräutigams på hörnet Östra Hamngatan/Kungsgatan i Göteborg. Här ett exempel på bakelsen

Realskoletiden 1941 - 1946

Kollegiet 1946

Nedre raden från vänster till höger:
Okänd, Inga Hedelin, Britta Otterstedt, Knut Wichman, **Hjalmar Ideforss**, **Birger Boréus**, Urban Ohlander, **Ernst Cornéus**.

Nästa rad från vänster till höger:
Fritz Kiessling, Birger Otterstedt, Erik Wistrand, Emil Andrup, Berthold Nilsson, Sven Almqvist och okänd.

Övriga från vänster till höger:
John Gerner, Arthur Jönsson, okänd, Gunnar Bengtsson, Sen Hellner, okänd, Evert Tuvert, **Elof Hedelin**, Sigurd Holmberg, Oswald Karlsson, Bengt Pettersson, okänd, **Rudolf Lundin**, Atle Lundh, okänd, Emil Leffler, okänd, Hjalmar Pihlgren, Pontus Pehrsson, **Folke Lundborg** och Harry Bergquist.

Saknas: **Gunnar Hegraeus**.

(Fotot lånat från "Vi gick alla på Majorna").

Lärare jag minns:

Klassföreståndaren den timide **Rudolf Lundin**, som vi hade i geografi, vilket jag var dålig på. Han var snäll att ge poäng å skrivningar, även namnet fick poäng så man kunde få godkänt. Han berättade gärna om baltiska teatern som han besökt. Ett stort intresse var schackspel som han ordande tävlingar och undervisning i på biblioteket. Jag hade honom som historielärare i realexamen. Han fixade alltid att koma in på vad han förberett oss på även om examensvittnena gav andra ämnen.

Hjalmar Ideforss var vår lärare i tyska. Vi lärde oss grammatik mest både tysk och svensk och att skriva och översätta på tyska. Att tala språket var inte prioriterat. Men eftersom läroböckerna på medicinska fakulteten till en början mest var på tyska så O.K.

Fritz Kiessling Vår mattelärare även på gymnasiet var duktig. Ämnet var svårt i början så jag fick ta Hermodslektioner. Men det blev bättre och bättre och blev ett av mina favoritämnen. "Lektor Kiessling var en personligen älskvärd och ganska rolig brumbjörn, som var allmänt omtyckt som människa".

Birger Boreus lärare i kemi också ett bra ämne.

Ernst Corneus lärare i engelska. Ingen favorit.

Gunnar Hegraeus Kristendoms lärare och hållande i många morgonböner. Han beskrivs i "Vi gick alla på Majorna" som: "understundom så klok understundom helt galen".

Folke Lundborg som i etta testade oss på sångförmåga. Jag underkändes och därefter aldrig tagit en ton.

Elof Hedelin (kapten och far till en närstående kollega) var gymnastikläraren. Inget älskat ämne för min del. Jag har alltsedan dess undvikit idrott.

Lärarna 1941.
Och
Här **lärarkollegiet 1945.**

Harry Bergquist finns inte på fotot. Det var min lärare i favoritämnet, Biologi.
Betyget började med a och slutade med A. Detta påverkade säkert betygen i övriga ämnen positivt!
Rektor Hjalmar Ideforss sitter mitt i första raden.

Realexamen

Realexamen var en slutexamen vid en realskola eller någon motsvarande skola i kommunal eller statlig regi. Dessutom kunde examen utfärdas vid enskilda skolor med examensrätt. Begreppet realexamen infördes 1905, och fram till 1928 var benämningen *realskolexamen*.^[3]

Införandet av realexamen gjordes efter de svenska läroverken 1905 delats upp i två delar – en sexårig nedre del (realskola) och en fyraårig högre del (gymnasium). Läroverkssystemet var helt fristående från den svenska [folkskolan](#), och en elev på 9–12 år med kunskaper på nivå med kunskaper på nivå med folkskolans tredje årskurs hade möjlighet att börja på läroverk. Den sexåriga realskoledelen avslutades med en realexamen, medan den fyraåriga gymnasiedelen i sin tur avslutades med [studentexamen](#).^[4]

I realskolan undervisades i kristendom, svenska, tyska, engelska, historia, geografi, matematik, naturlära, välskrivning, teckning, musik och gymnastik. I de skolor som tog emot kvinnliga elever skedde även undervisning i handarbete.^[4]

1909 kunde även den [kommunala mellanskolan](#) ge möjlighet att få avlägga **mellanskolexamen**, vilken var likställd med realexamen. Samtidigt öppnades ett mindre antal realskolor för [flickor](#) och gavs benämningen [samskolor](#); de flesta kvinnliga elever som ville studera vidare hänvisades dock till privata flickskolor.^[4] Först 1927 öppnades de statliga läroverken även för flickor.^[5]

Folkskolor, realskolor/gymnasieskolor och privata flickskolor innebar parallella skolsystem, något som sågs som ett bakslag av dem som sökte skaffa en gemensam grundläggande skola för alla.^[4]

Efter realexamen var det möjligt att påbörja yrkesarbete. Avlagd examen gav även behörighet att söka till exempelvis handelsskola, sjuksköterskeskola samt små- och folkskollärarseminarium. Den som önskade fortsätta på [gymnasiet](#) behövde inte ta realexamen utan kunde också välja att avsluta studierna vid realskolan redan i klass 4⁵ eller 3⁴ och utan realexamen söka in till och börja i gymnasiets fyraåriga linje. De som tagit realexamen gick endast tre år i gymnasiet.^[3]

Realexamen bestod av både skriftliga och muntliga prov. Normalt utfördes dessa i fyra olika ämnen.^[3]

Realexamen

vt 1946.

(2 skrivningsdagen.)

Engelskt översättningsprov.

Vid en bankett i City satt kung Georg V bredvid en jurist, som var över åttio år och mycket tankspridd (*absent-minded*). Denne var naturligtvis stolt över att ha en så förnäm bordsgranne och berättade sin bästa historia för att roa kungen. Medan de äto (*dine*), kom den gamle åter att tänka på sin roliga historia och berättade den omständligt en gång till. Mot måltidens slut måste kungen höra samma anekdot en tredje gång, men då vände han sig till gubben med ett vänligt leende och sade: »Nu är det min tur, eller hur?» Sedan berättade han grannens egen historia utan att ändra eller utelämna något. Den gamle juristen lyssnade hela tiden med verkligt intresse och skrattade hjärtligt åt alla kvickheterna. När kungen slutat, utropade gubben: »Vilken utmärkt anekdot! Var får ni sådana historier ifrån?»

Realexamen 1946 – Bengt Dahlin, andre man i första raden till vänster.

Avskaffande

Under åren 1950–72 avskaffades begreppet realexamen, parallellt med att den obligatoriska skolan i Sverige förlängdes till nio år. Detta var följden av den skolutredning – 1946 års skolkommision – som tillsatts efter regeringsskiftet 1945. När utredningen var klar föreslog den 1948 införandet av en nioårig obligatorisk skola – samtidigt som både folk- och realskolan försvann. Den

obligatoriska skolan skulle samtidigt indelas i tre olika stadier (låg-, mellan- och högstadiet). Hur den högre utbildningen skulle inordnas var dock fortfarande ett föremål för debatt mellan olika politiska företrädare.[7]

1972 avskaffades begreppet helt,[3] sedan realskolor och liknande läroverk helt ersatts av gymnasieutbildning, och den nioåriga grundskolan införts i alla delar av Sverige. Därigenom infördes den gemensamma grundutbildning för alla Sveriges elever som de tidigare folk-, real- och gymnasiesystemen inte var en del av.[4]

Gymnasietiden

Lärare jag minns under gymnasietiden

Här lärarkollegiet 1945. Harry Bergquist finns inte på fotot. Det var min lärare i favoritämnet, Biologi. Betyget började med a och slutade med A. Detta påverkade säkert betygen i övriga ämnen positivt! Rektor Hjalmar Idefors sitter mitt i första raden.

Jag hade mognat till, tror jag. Studierna blev intressantare och betygen gick uppåt. Studentbetyget blev skapligt - se nedan. Mitt bästa ämne blev Biologi. Lärare lektor Harry Bergquist, som tydligen hade fattat tycke

Studentexamen blev det 1949

Klassen R 1 – R3 1947 – 1949. Bengt Johansson/senare Dahlin, första raden andre man från höger.

Vi fick intresse av det andra könet. Solveig var med och firade min studentexamen.

Och så firade vi tillsammans med lärarna å restaurang

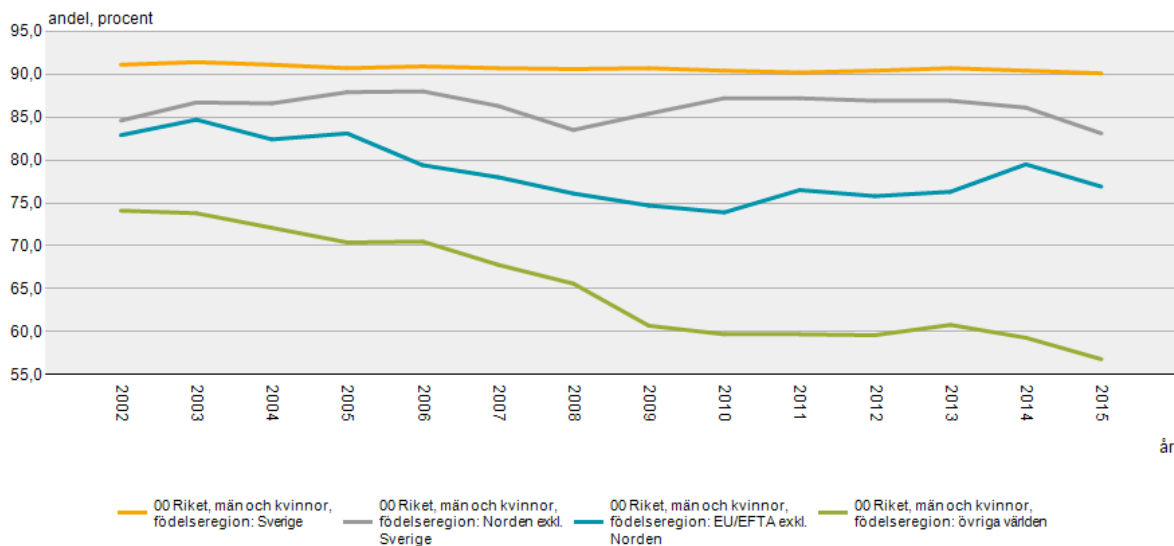

Tjugo år senare, 1969 och efter femtio år, 1999

Gymnasiebehöriga över tiden.

Av en årskull barn/ungdom var det å 1940-talet knappt 1/5-del somfotsatte studierna efter fyra år folkskolan. De flest gick ut sjuårig folkskola.

Andel behöriga till gymnasium i befolkningen, procent efter region, kön, variabel och år

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

STUDENTEXAMEN

Åren 1831-1862 avlades studentexamen vid universiteten som en inträdesexamen för högre studier där. Däri ingick sex betygsenheter. Studentexamen ansågs emellertid svår och många före detta gymnasister hade alltför svaga kunskaper med sig från skolan för att kunna godkännas. Många av dem drog därför ut på tiden så länge med sin studentexamen, att de kom att ge upp tanken på universitetsstudier. ^[källa behövs] För att motverka detta beslöt att studentexamen skulle decentraliseras och i stället avläggas vid gymnasier runt om i landet (i princip ett i varje stiftsstad), dit universitetslärare reste som examenscensurer. Kunskapskraven vid gymnasier kom på så sätt att höjas, både vad gäller lärarnas undervisning och gymnasisternas tillgodogörande härav.

Studentexamen (1878-1905 benämnd "mogenhetsprövning") förekom i svenska gymnasier 1862-1968/69 och syftade, – genom för hela riket gemensamma skriftliga prov på en bestämd dag och därefter muntlig examination – till att "ådagalägga huruvida lärjungarna inhämtat det mått av kunskaper" som var målet för gymnasiet undervisning och om de vunnit "den mogenhet, som erfordras för bedrivande av studier vid universitet eller högre fackutbildning."

I ledningen för examinationen stod av Kungl. Maj:t utsedda censurer. Det var de, som till Skolöverstyrelsen skulle lämna in förslag till studentexamens skriftliga prov och avgöra i vilka 4-5 ämnen en abiturient (dvs. gymnasist som anmält sig till studentexamen) skulle genomgå det muntliga förhøret. Vid ett gymnasiums studentexamen besöktes det av ett antal censorer i olika ämnen, vilka under några veckor reste tillsammans mellan olika gymnasier. Gruppen utgjordes vanligen av nuvarande eller förutvarande professorer eller docenter vid universitet och högskolor. Censorerna skulle (tillsammans med eforuseller en av denne förordnad inspektor samt lokalt utsedda "examensvittnen") följa förhøren i de olika examensgrupperna. Abiturienterna genomgick förhøren i mindre grupper om 5-7 personer. Censorerna skulle under sekretess senast en timme i förväg meddela läraren det tema som förhøret i respektive ämne skulle handla om. Censorn ägde rätt att själv överta förhøret.

Genom sammanvägning av de skriftliga proven och de muntliga ämnesvisa examinationerna skulle censorerna vid det med gymnasiekollegiet gemensamma

examenssammanträdet (ett s.k. [scrutinium](#)) besluta om examen för varje elev skulle godkännas eller ej.^[6] De som ej blev godkända hade i förväg vanligen formellt "varnats" för att i gå upp i examen, men det stod var och fritt att i en sådan situation "chansa" och gå upp i examen ändå. Antalet i studentexamen underkända abiturienter var dock jämförelsevis litet, någon enstaka per tillfälle, många gånger ingen alls. Under scrutiniesammanträdet var abiturienterna samlade i annan lokal i gymnasiebyggnaden. När scrutiniet var över meddelades de resultatet och de som godkännts lyckönskades av sina lärare, skolans rektor och censorerna. Dessa tog på sig den vita studentmössan och skyndade tillsammans ut på skolgården till där väntande anhöriga och vänner och dagen festligheter.

Studentexamen med dess regelverk syftade dels till att uppnå ett för hela landet rättvist och likvärdigt resultat på samma nivå, varigenom s.k. "betygsinflation" skulle undvikas, samt dels också att upprätthålla universitetets förkunskapskrav.

Examen avskaffades 1968, och den som från och med läroplanen [Lgy 70](#) slutför utbildning på svensk [gymnasieskola](#) får sedan dess endast ett [slutbetyg](#) ("avgångsbetyg efter slutförd lärokurs i gymnasieskolan"). Genom Kungl. Maj:ts beslut anordnades dock den sista studentexamen efter gamla ordningen ett år senare, 1969, vid det privata läroverket [Fjellstedtska skolan](#) i [Uppsala](#).

I och med den nya svenska gymnasieskolan återinfördes en avgångsexamen i den svenska gymnasieskolan för första gången på över 40 år. Enligt [skollagen](#) (SFS 2010:800) ska en **gymnasieexamen** utfärdas om eleven avklarat minst 2250 gymnasiepoäng vilket måste inkludera en kurs i matematik och en kurs i svenska (16. kap 26 §).^[7]

Då avlagd studentexamen innebar att man fick behörighet till studier vid [universitet](#) eller [högskola](#), kunde man kallas [student](#) så snart man hade "tagit studenten". Det var vanligt att en person med studentexamen, men som ännu inte hade påbörjat universitetsstudier, titulerades "kandidaten".

Glada studenter firar sin avslutade skoltid med "studentutspringet". [Viktor Rydbergs Gymnasium](#) 2010

Den avslutade gymnasietiden firas fortfarande ofta med det så kallade *studentutspringet*, motsvarande bänkskuddardagen i Finland. Utspringet sker för olika skolor från maj till juni och innebär att studenterna, efter att ha "sprungit ut" från skolan körs under stor jubel på lastbilsflak, i öppna bilar eller andra fordon genom staden. På flera kommuners hemsidor kan man i förväg få reda på när respektive gymnasieskola i kommunen har sitt utspring, där ibland Stockholm.^[8] (Se även [Studenten i dag](#))

Vera Löfroth från [Lövvik](#) i [Västernorrland](#), blev Sveriges första [blinda](#) studentska i juni 1946.^[9]

Betygskala i Sverige[\[redigera / redigera wikitext\]](#)

Följande vitsord (motsvarar [betyg](#)) utdelades i studentexamina i Sverige:

Vitsord	Förkortning
Berömlig	A
Med utmärkt beröm godkänd	a
Med beröm godkänd	AB
Icke utan beröm godkänd	Ba
Godkänd	B
Icke fullt godkänd	BC
Icke godkänd (otillräcklig)	C